

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET ÅRÅN

ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING

Naturförhållanden

Årån ingår i Lagans avrinningsområde och sträcker sig mellan sjöarna Lången och Furen, en sträcka på ca 10 kilometer. Ån tillhör de större vattendragen i länet med en medelvattenföring på 12m³/s. Omgivningarna utgörs omväxlande av skog och jordbruksmark med mindre inslag av våtmark. Större delen av sträckan flyter Årån lugnt och svagt meandrande men det finns även flera forssträckor. Några kilometer före utloppet i Furen, strax norr om väg 27, har ån tidigare vidgats till en liten sjö, men efter sänkningar nedströms har breda mader utbildats närmast ån och i öster en mosse. De längsta forssträckorna är vid Sölaryd samt nedströms Eds kvarn. Bottnen består här mest av stora stenar, vilket medfört att ån delar upp sig i en mängd kvillar kring små öar. Öarna är bevuxna med lummig växtlighet.

Mark- och vattenanvändning

Åråns stränder är en heterogen blandning av många biotoper mer eller mindre påverkade av mänskliga aktiviteter. Sammanhängande områden med åker ända ner till stranden finns omedelbart uppströms utloppet i Furen, en sträcka nedanför järnvägen samt större delen av sträckan mellan Sölaryd och Värmeshult. Sammanlagt 48 diken, de flesta äldre, har noterats utefter Årån. De flesta i anslutning till jordbruksmark mynnande rätt ut i ån. I 13 diken bedöms erosionsrisk föreligga. Dikningarna har medfört att andelen jordbruksmark i anslutning till ån har ökat på bekostnad av våtmarkerna. Skogsbiotoperna, med barr- och lövskog, och våtmarkerna ligger uppsplittrat utmed ån. Den längsta sammanhängande sträckan skog ligger ovanför väg 27. Skogsmarken ägs privat och traditionellt skogsbruk bedrivs.

Sedan 1990 pågår ytvattenkalkning i Åråns avrinningsområde. Målsättningen är att upprätthålla en från försurningssynpunkt god vattenkvalitet samt att öringen i Årån inte skall påverkas av försurningen. Effektoppföljning av kalkningen görs regelbundet.

Värmeshults kraftstation vid Långens utlopp körs med strömfallsdrift, d v s verket utnyttjar det vatten som rinner till och reglerar inte vattenföringen. Vattenytan uppströms i sjön Lången hålls därmed på en jämn nivå. Vattenföringen vid Värmeshult påverkas dock av att sjön Rusken regleras. Rusken korttidsregleras inte utan körs så att flödesvariationerna under året

1998-03-16

231-473-97

utjämnas något. Den jämnare vattenföringen med minskade flödestoppar och ökad lågvattenföring påverkar sannolikt inte de vattenlevande organismerna i Årån. Däremot påverkas strandzonen och de organismer som anpassats till de ständiga variationer i vattenföringen som råder i ett oreglerat vattendrag. Kraftverket utgör också ett definitivt vandringshinder för fisk och andra vattenlevande organismer.

Vattenkemi och biologi

Åråns vattenkvalitet är stabil och kan betecknas som relativt opåverkad. Inga större variationer av ämnessammansättning och halter förekommer i ån, vilket till stor del beror på att inga större punktutsläpp påverkar åsträckan och att de stora sjöarna uppströms fungerar som sedimentationsbäcken för partikelbundna föroreningar. Åråns vatten är måttligt näringsrikt. Medelhalten för fosfor var under perioden 1991-93, 17 ug/l. Kvävehalterna i Årån kan betecknas som måttligt höga. Åns vatten är väl syresatt hela året. Alkaliniteten är stabil, omkring 0,15 mekv/l, inga surstötter har registrerats.

Fågellivet utefter Årån är rikt. Här finns både häckande och övervintrande strömstare och kungsfiskare. I omedelbar anslutning till ån häckar lärkfalk. De strandnära lövskogarna utgör mycket bra biotoper för mindre hackspett och det finns här en stabil stam.

I Årån finns ett mycket värdefullt, sannolikt sjövandrande bestånd av storvuxen öring. Utöver öring har abborre, mört, gädda, lake, benlöja, sutare, braxen, gös och ål fångats i Årån. Åråns nedre delar utgör reproduktionsområde för gösstammen som finns i sjön Furen.

Bottenfaunaundersökningar (bl.a Medins Sjö- och Åbiologi AB, Bottenfaunan i Årån 1995.) visar på ett mycket artrikt bottenfaunasamhälle. Bland arterna finns flera förurnings- och föroreningskänsliga arter. Flera av de påträffade arterna är helt beroende av strömmande vatten med fasta steniga bottnar och goda syreförhållanden. Bland annat lever här en rödlistad art av vardera grupperna bäckvattenbaggar, dagsländor och skinnbaggar samt flodkräfta.

Av ovanliga örter växer hampflockel, dysäv och safsa vid Åråns stränder. Den senare är fridlyst i Jönköpings län. Vid Pinnarekulla finns små strandängspartier med olika typer av fuktängsvegetation. Bland annat förekommer här spikblad.

Utter har tidigare funnits i anslutning till Årån. Vid de senaste inventeringarna har dock inga spår noterats.

1998-03-16

231-473-97

DISPOSITION OCH SKÖTSEL

Övergripande målsättning

Ändamålet med reservatet skall vara att skydda Åråns vatten- och strandområden särskilt de orörda forssträckorna och härigenom bibehålla och utveckla goda förutsättningar för biologisk mångfald. Dessutom skall reservatet, i den mån det är förenligt med naturvärdena, ge möjligheter till naturupplevelser och vetenskaplig forskning.

Detta innebär för vården och förvaltningen att skyddszoner i samråd med markägarna skall skapas. Syftet skall uppnås genom att:

- lövbård i strandkanten breddas där den är för smal
- helt ny lövbård skapas där den saknas och där förutsättningar finns
- våtmarker och nyckelbiotoper lämnas orörda

Vidare innebär det för vården och förvaltningen att vissa skadade biotoper restaureras. Detta skall uppnås genom att:

- sedimentationsfällor anläggs i anslutning till vissa diken
- minimitappning i torrfåran vid Värmeshult säkras
- återplacera block och stenar i vissa rensade sträckor
- utskov vid Eds kvarn avsänks

Restaureringsåtgärderna skall föregås av särskilda utredningar i samråd med berörda dikningsföretag och fiskevårdsområdesföreningar.

SKÖTSEL

Reservatsområdet utgörs av vattendraget och dess närmiljö. Både land- och vattenmiljön är en heterogen blandning av olika biotoper. Dispositionen av skötseln utgår från de åtgärder som behöver aktualiseras utefter och i Årån nämligen anläggning av skyddszoner, restaurering av biotoper och åtgärder i anslutning till diken.

Anläggning av skyddszoner i Åråns närmiljö

Beskrivning: Åråns närmiljö består av många olika naturtyper och biotoper fördelat på åker-, skogs- våt- och, betesmark. Miljön är relativt påverkad av mänskliga aktiviteter. Där närmiljön består av lövskog och våtmark finns naturvärden som har goda utvecklingsmöjligheter. Tre skogliga nyckelbiotoper finns inom Åråns strandnära lövskog.

1998-03-16

231-473-97

Målsättning: För att vidmakthålla och utveckla goda förutsättningar för vattenmiljön och dess organismer samt för att utveckla en skyddszon och spridningskorridor utefter stranden skall målsättningen vara att så stor andel lövskog som möjligt eftersträvas vid åtgärderna.

Åkerarealen inom reservatet får ej utökas.

Åtgärder i jordbruksmark: Generellt för hävdad åkermark gäller extensivt brukande, dvs utan besprutning och gödsling. Ohävdad åker- och betesmark lämnas till fri utveckling alternativt sås eller planteras igen med lövträd.

För hävdade betesmarker gäller fortsatt hävd, genom det bete och den röjning som krävs för markernas öppethållande.

Åtgärder i skogsmark: Lövskog får ej omföras till barrskog. Spontan igenväxning till barrskog, eller att lövträdsdominerade bestånd utvecklas så att de blir barrträdsdominerade skall förhindras genom skötselåtgärder. På hyggen och i yngre bestånd tillåts lövet etablera sig, barrträden röjs successivt bort till förmån för löv. Granplanteringar kan med fördel gallras/röjas för att gynna löv. I övriga bestånd gynnas löv på sikt så att nästa trädgeneration kan domineras av löv gärna med inslag av grövre barrträd. Bärande träd och buskar sparas. Döda lövträd lämnas rotstående. Nyckelbiotoper och skogbevuxna våtmarker lämnas för fri utveckling.

Samråd skall alltid ske med Länsstyrelsens reservatsförvaltare innan skogsbruksåtgärder utförs.

Restaurering av strömvattenbiotoper

Beskrivning: Flera sträckor av Årån är rensade av olika anledningar. Det är främst i de strömmande partierna som rensningar observerats. Ingreppen består i att större stenblock tagits bort för att öka avrinningen.

Målsättning: Målsättningen är att restaurera strömvattenbiotoper på några ställen.

Åtgärder: En särskild konsekvensutredning skall tas fram innan restaureringsåtgärder vidtas. Tanken är att vissa större stenar och block försiktigt skall lyftas tillbaka i åfåran. Arbetet skall utföras vid lågvatten och maskiner tillåts då köra i åfåran. Hur och vilka stenar som skall utplaceras måste avgöras på plats. Åtgärderna skall göras i samråd med markägarna, fiskvårdsområdesföreningarna (Fvof), dikningsföretaget och en av Länsstyrelsen utsedd sakkunnig person.

Avsänkning av dammrester

Beskrivning: Eds kvarn

1998-03-16

231-473-97

Målsättning: Målsättningen är att återskapa öringbiotoper och ta bort vandringshinder.

Åtgärder: Utskoven sänks på två ställen så att öringen även under lågvatten kan ta sig förbi. Träd- och buskvegetation som växer på dammresterna och på den gamla kvarnen tas bort. Åtgärderna skall göras i samråd med markägarna, Fvof och en av Länsstyrelsen utsedd sakkunnig person.

Sedimentationsfällor

Beskrivning: Vid en inventering av Årån (Länsstyrelsen i Jönköpings län, Meddelande 27/95, Biotoper i Årån) noterades 48 diken som mynnar i ån. 39 av dem mynnar rakt ner i ån utan någon form av sedimentationsfälla. Främst är det jordbruksmark man har velat avvattna men diken förekommer också i skogsmark. Flertalet diken är äldre vilket gör att erosionsrisken är låg. I 13 diken bedöms dock erosionsrisk föreligga.

Målsättning: Målsättningen är att minimera slam- och näringstransport ut i Årån.

Åtgärder: Översyn av diken/kanalerna görs så att lämpliga åtgärder, till exempel anläggning av sedimentationsfällor, kan genomföras för de mest erosionsbenägna diken/kanalerna. Samråd skall ske med berörda markägare och markavvattningsföretag.

Tappning i torrfåran vid Värmeshult

Beskrivning: Vid Värmeshults kraftstation (vattendom: AD 10/29 och AD 20/41) har en rak kanal byggts som leder vattnet från turbinen ut i Åråns ursprungliga fåra. Bredvid kanalen finns den ursprungliga fåran som vanligtvis är torrlagd. 2500 m² öringbiotop återfinns i torrfåran.

Målsättning: Åstadkomma en permanent minimitappning i torrfåran för att på så vis återskapa ytterligare reproduktionsområde för öring.

Åtgärder: Länsstyrelsen skall driva frågan med Sydkraft angående ett avtal om minimitappning.

Kalkning

Ytvattenkalkning sker, i Länsstyrelsens regi med kommunen som huvudman sedan 1989. Kalkning i avrinningsområdet skall följa av Länsstyrelsen fastställd kalkningsplan.

BEBYGGELSE

Bebyggelse finns framförallt utefter stränderna i nedre delen av ån. Inga åtgärder bedöms nödvändiga för tomtmark. Skyddszoner inom tomtmark är ej aktuellt. Inga åtgärder för tomtmark planeras. Strandskyddet gäller.

1998-03-16

231-473-97

ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Övergripande målsättning

Inom ramen för den övergripande målsättningen att bibehålla och utveckla den biologiska mångfalden inom reservatet skall även möjligheter till naturupplevelser ges. Trycket på Årån, som naturskönt och förhållandevis orört vattendrag, från en fiske- och naturintresserad allmänhet är stort idag och kommer med all sannolikhet att öka i framtiden. För att bibehålla naturvärdena bedöms det nödvändigt med vissa restriktioner för friluftslivsintressena.

Tillgänglighet

Området är tillgängligt från flera håll via intilliggande allmänna vägar.

Friluftsanordningar

Behovet av friluftsanordningar, angoringspunkter och parkeringsmöjligheter behöver närmare utredas. Länsstyrelsen ansvarar för att detta görs i samråd med berörda markägare, Värnamo kommun och Fvof.

Fiske

Fiskevårdsområdesföreningarna (Fvof) i samråd med Länsstyrelsen ansvarar för fiskets bedrivande.

Kanoting mm

Enligt beslutet tillåts kanoting viss tid av året. Förbud råder den känsligaste häckningsperioden från 1 mars till 15 juli och på grund av öringlek från 1 oktober till 30 november.

INFORMATION

I utredningen om friluftslivet tas ställning till informationsmaterialets omfattning och utformning.

1998-03-16

231-473-97

FINANSIERING

Naturvårdsverket bekostar naturvårdförvaltningen. (Finansieringsplan kompletteras senare) En särskild ekonomisk utredning görs för restaureringsåtgärder och för information i samband med detaljplanering härför.

TILLSYN

Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn.

REVIDERING

Skötselplanen gäller för överskådlig framtid vad gäller övergripande målsättning och riktlinjer för skötseln. Länsstyrelsen skall i samråd med Fvof dokumentera och utvärdera besöksstryck och slitage mm. Utvärderingen får visa om skötselplanen behöver ändras. Skötselplanen omprövas annars vart tionde år eller när berörda parter anser det påkallat.

UPPFÖLJNING

Uppföljning av bottenfauna och vattenkemi sker inom ramen för samordnad recipientkontroll (SRK). Uppföljning av fisk görs inom program för kalkeffektuppföljning. Uppföljning av biotopkartering skall göras efter restaureringsåtgärderna genomförts inom ramen för reservatsförvaltningen. Samtliga uppföljningar följer standardmetoder inom Länsstyrelsen. Även nyckelbiotoperna och fågelfaunan skall följas upp efter restaureringsåtgärderna.

UTMÄRKNING

Utmärkning skall ske enligt svensk standard (SIS 03 15 22), det vill säga med tryckimpregnerade stolpar märkta med blå symbol för naturskyddat område.

LÄNSSTYRELSEN
JÖNKÖPINGS LÄN

BESLUT

Datum
2001-09-18

Beteckning
231-12620-01
0683-02-209

1(2)

Enligt sändlista

Beslut om tillägg till fastställd skötselplan för naturreservatet Årån i Värnamo kommun

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar, med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252), om följande tillägg till fastställd skötselplan 1998-03-16, dnr 231-473-97;

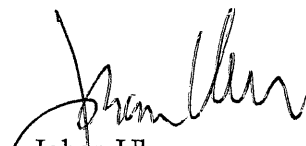
- den skogsmark som har markerats på bifogad karta, bilaga 1, ska lämnas till fri utveckling. Mindre naturvårdsinriktade skötselåtgärder kan komma i fråga för att öka andelen löv närmast vattendraget.

Bakgrund och motivering

Vid förhandling om ersättning för det intrång naturreservatet Årån medför för berörda fastighetsägare, har ägaren till Värmeshult 1:32 framfört att han önskar inlösen av den skog som står på ön i Årån. Enligt reservatsföreskrifterna är det förbjudet att bedriva skogsbruk (föreskrift A:5) annat än enligt fastställd skötselplan. Eftersom det enligt naturreservatets skötselplan är tillåtet att bedriva visst skogsbruk där det inte finns markerad nyckelbiotop, kan det endast bli fråga om inlösen av skogen om denna lämnas till fri utveckling. Att lämna skogen till fri utveckling strider inte mot naturreservatets syfte, utan bidrar både till ökad andel död ved och beskuggning av vattendraget. Den fastställda skötselplanen för reservatet bör därför ändras på sätt som framgår ovan under Länsstyrelsens beslut.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen (Miljödepartementet) genom skrivelse till Länsstyrelsen - se bilaga 2 (formulär 7).

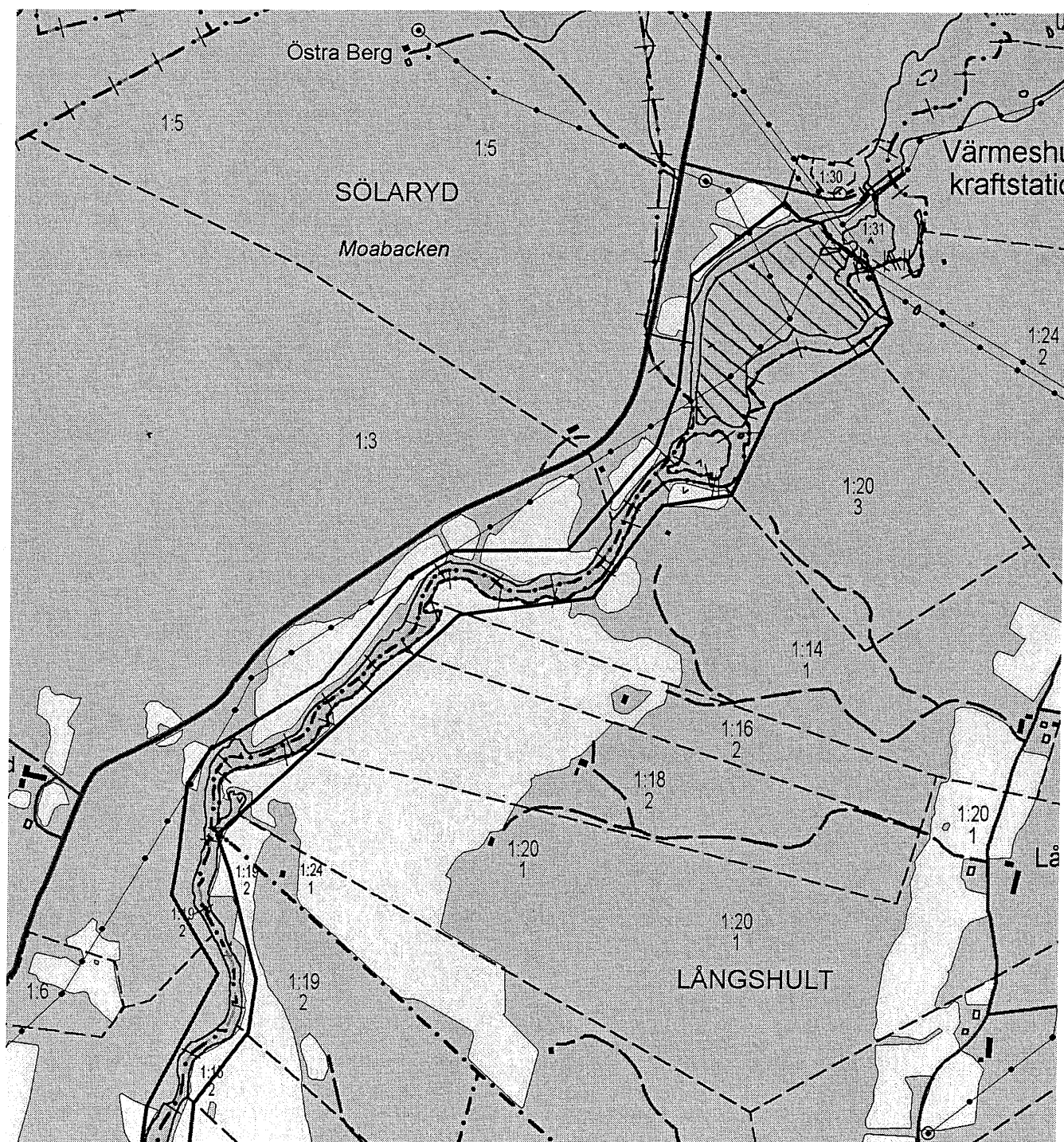

Johan Uhr
naturvårdsdirektör

Malin Samuelsson
reservatshandläggare

Naturreseptatet Årån

bilaga1

Tillhör Länsstyrelsens beslut
2001-09-18, dnr 231-12620-01

Godkänd ur sekretessynpunkt för spridning.
Lantmäteriverket 1999-09-16.

Medgivande Lantmäteriet 1997.
Ur GSD-Ekonomiska kartan dnr 507-97-884.

Kartkälla: Data från Länsstyrelsens kartbas.

/// område där skogen
lämnas till fri
utveckling

1:10000

Reservatsgräns